

onrechte, zooals spoedig zal blijken — dat nu aan het oud-katholiek schisma een eind gekomen is. Hieruit put hij de hoop, dat men met medewerking van den pauselijken stoel tot een betere wereldorde zal kunnen komen. De vorsten van Europa, tot een Areopagus vereenigd, onder voorzitterschap van den paus, moeten trachten zulk een toestand te scheppen, dat het met alle wapengeweld voor goed uit is. — Zulke pacifistische voorstellingen zijn op zich zelf niet ongewoon, maar merkwaardig is, ofschoon in aansluiting aan de denkbeelden van den tijd, vooral in Duitschland heerschende, dat Willem voor het verkrijgen van den staatkundigen vrede den godsdienstvrede noodzakelijk acht. Wel wil hij geen gedwongen vereeniging der gezindten, maar men moet toch alvast de beletselen voor een vereeniging in de toekomst gaan wegnemen. Die beletselen hangen samen met verschil van belijdenis en van kerkvorm. Wat het eerste betreft, de Christenen moeten voortaan minder zien op datgene waarin ze uiteengaan dan op wat ze gemeen hebben, en, is dat niet genoegzaam, dan moeten ze krachtens de liefde, door onzen Heer en Zaligmaker voorgeschreven, de verschilpunten maar over het hoofd zien. Deze loopten ook eigenlijk maar over feiten, terwijl de gevolgtrekkingen aan beide zijden gelijk zijn. Of men de transsubstantiatie en de vergeving der zonden door de absolutie van den priester als feiten aanneemt of niet, maakt voor den levenswandel en met betrekking tot de hoop op het hiernamaals geen verschil. Nog minder dan de leer behoeft de kerkvorm de Christenen verdeeld te houden, immers die is slechts van menschelijke instelling. Men zou alvast een goede verstandhouding tusschen Protestanten en Roomschen kunnen bevorderen door deelneming over en weer aan elkaars eeredienst en sacramenten. In verband daarmee zou de paus in mis en gebeden het gebruik van de landstaal moeten toestaan; bovendien zou het gewenscht zijn, dat hij, althans voor het Koninkrijk der Nederlanden, het celibaat afschafte. Daarmee zou misschien een der grootste beletselen weggenomen worden